

Záverečná karta projektu

Názov projektu

Evidenčné číslo projektu

APVV-18-0178

Naturalizmus ako univerzálny filozofický program

Zodpovedný riešiteľ **prof. Mgr. Michal Chabada, PhD.**

Príjemca **Univerzita Komenského v Bratislave - Filozofická fakulta**

Názov pracoviska, na ktorom bol projekt riešený

Katedra filozofie a dejín filozofie, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Názov a štát zahraničného pracoviska, ktoré spolupracovalo pri riešení

Columbia University, USA

Manchester Metropolitan University, Spojené kráľovstvo

Institut für Philosophie, Universität Bremen, Nemecko

Institut für Philosophie, Universität Wien, Rakúsko

Institut für Interkulturelle Religionsphilosophie, Universität Wien, Rakúsko

Institut für Christliche Philosophie, Universität Innsbruck, Rakúsko

Filozofický ústav Akademie věd ČR, Praha, Česká republika

Filozofická fakulta Univerzity Palackého, Olomouc, Česká republika

Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, Česká republika

Filozofická fakulta Ostravskej univerzity, Ostrava, Česká republika

Udelené patenty/podané patentové prihlášky, vynálezy alebo úžitkové vzory, ktoré sú výsledkami projektu

-

Najvýznamnejšie publikácie (knihy, články, prednášky, správy a pod.) zhrňujúce výsledky projektu – uveďte aj publikácie prijaté do tlače

BURAJ, I. (2020): Od prirodzenosti k politike a od politiky k prirodzenosti. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.

CHABADA, M., MACO, R. (eds.) (2021): Varieties of Naturalism in Contemporary Philosophy. Praha: Filosofia.

NUHLÍČEK, M., GREIF, A., SKLUTOVÁ, K. (eds.) (2022): Naturalistický obraz sveta: výzvy a limity. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.

CHABADA, M. (2023): Human Nature as a Source of Moral Normativity: Reflections on the Naturalist Approach in P. Foot's Work Natural Goodness. Philosophisches Jahrbuch, 130 (1), 46 – 60.

LALÍKOVÁ, E. (2023): Previazanosť literárnej a filozofickej interpretácie naturalizmu (v česko-slovenskom prostredí konca 19. a prvej polovice 20. storočia). Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.

MACO, R. (2023): Pozvanie ku kvantovej teórii poľa pre filozofov. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.

Uplatnenie výsledkov projektu

Výsledky projektu sa môžu uplatniť v teoretickej i praktickej rovine. V teoretickej rovine vytyčujú smer výskumu v oblasti naturalizácie filozofických a humanitných disciplín a prinášajú zistenia o možnostiach ich interakcií s prírodovednými poznatkami. V praktickej rovine môžu podnecovať kooperatívne a interdisciplinárne prístupy ku skúmaniu rozličných fenoménov, ktoré sú predmetom filozofickej reflexie človeka, sveta a spoločnosti. Výsledky výskumu sa budú ďalej uplatňovať a rozvíjať v nadväzujúcom výskumnom projekte Naturalizmus a konštruktivizmus ako konkurenčné alebo komplementárne programy (APVV-22-0397).

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v slovenskom jazyku (max. 20 riadkov)

V rámci konceptuálnej analýzy pojmu naturalizmu sa ako kľúčové ukázalo rozlíšenie medzi „objektovým“ a „subjektovým“ naturalizmom. Prvý znamená, že vedecké vysvetlenie prírody je mierou toho, čo existuje a čo možno poznať. Podľa druhého však aj ľudské bytosti s ich kultúrou (a sociálnymi praktikami) treba začleniť do prírodného sveta a vysvetľovať ich v rámci neho. Ako zvlášť plodné v tomto kontexte sa preukázalo uvažovanie o mieste a význame naturalizmu vo filozofii z hľadiska pragmatistickej a neopragmatistickej tradície. V oblasti filozofie prírodných vied sa preukázala filozofická relevancia vedeckých, najmä fyzikálnych teórií pri naturalistickom zbližovaní filozofie a vied, ako aj pri explikácii a filozofickej reflexii ontologického obrazu sveta plynúceho z fyzikálnych teórií. Tematizovanie a riešenie ontologických otázok v súčasnej filozofii musí prebiehať v úzkej súčinnosti s najúspešnejšími teóriami fundamentálnej fyziky. V oblasti etiky a metaetiky sa v súčasných teóriách prejavilo oživenie záujmu o aristotelovskú naturalistickú perspektívu vo vzťahu k otázke morálneho dobra či zla a ľudskej prirodzenosti, ktorá sa označuje ako tzv. neoaristotelovský prístup. Z hľadiska tejto koncepcie je možné prekonať dualitu sveta faktov a sveta morálky, založenú na dichotómii faktov a hodnôt. Kognitivistický naturalizmus umožňuje vysvetľovať morálnu normativitu ako zakotvenú v ľudskej prirodzenosti pomocou prepojenia s praktickou racionalitou. Analogicky, normativita naturalizovanej epistemológie môže prameniť z teórie inštrumentálnej racionality tak, že epistemické normy môžu mať charakter hypotetických imperatívov. Vo filozofii mysle sa naturalizmus prejavuje ako iluzionizmus, teda ako názor, že fenomenálne vedomie je ilúziou. Na viacerých frontoch výskumu vstupuje naturalizmus do konfrontácie s konštruktivistickými pohľadmi, spochybňujúcimi ontologický a etický realizmus ako východiská filozofického naturalizmu.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v anglickom jazyku (max. 20 riadkov)

The analysis of the concept of naturalism has shown that the distinction between "object" and "subject" naturalism is of key importance. The first means that the scientific explanation of nature is a measure of what exists and what can be known. According to the second, however, even human beings with their culture (and social practices) must be integrated and explained within the natural world. The pragmatist and neo-pragmatist point of view proved to be particularly fruitful in this context. In the philosophy of natural sciences, scientific, especially physical theories proved to be philosophically relevant in the naturalistic rapprochement of philosophy and sciences, as well as in the philosophical reflection of the ontological picture of the world displayed by physical theories. Ontological questions in contemporary philosophy must take place in close cooperation with the most successful theories of fundamental physics. In the field of ethics and metaethics, contemporary theories have shown a revival of interest in the Aristotelian naturalistic perspective in relation to the question of moral good or evil and human nature, which is referred to as the neo-Aristotelian approach. From its point of view, it is possible to overcome the duality of the world of facts and the world of morality, based on the dichotomy of facts and values. Cognitivist naturalism explains moral normativity as embedded in human nature by means of a link with practical rationality. Analogously, the normativity of naturalized epistemology can stem from the theory of instrumental rationality such that epistemic norms can have the character of hypothetical imperatives. In the philosophy of mind, naturalism manifests itself as illusionism, that is, as the view that phenomenal consciousness is an illusion. On several fronts of research, naturalism enters into confrontation with constructivist views, questioning

ontological and ethical realism as the prerequisites of philosophical naturalism.